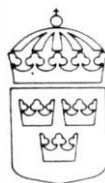

Motion till riksdagen

1988/89:Fi5

av Olof Johansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

Mot.
1988/89
Fi5

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Internationell utveckling	3
2. Utvecklingen i Sverige	4
3. Behovet av ekonomisk-politiska åtgärder	6
3.1. Om ekonomisk tillväxt och miljömål	7
3.2. Bekämpa inflationen	8
3.3. En restriktiv finanspolitik/stimulera sparandet	10
3.4. Förbättra produktivitetens utvecklingen	11
3.5. Sänkta skatter för alla	13
4. Hemställan	14

Sammanfattning

Den internationella konjunkturen är fortfarande stark med en för OECD-länderna genomsnittlig tillväxttakt som ligger över den svenska. Tillväxten väntas dock avta under de närmaste åren. Inflationen är fortfarande låg i OECD, betydligt under den svenska. En betydande osäkerhetsfaktor i världsekonomin utgörs av de finansiella obalanserna mellan Japan, Västtyskland och USA.

Den tredje vägens ekonomiska politik visar alltmer att den inte förmår komma till rätta med de grundläggande problemen i svensk ekonomi. Åtgärderna mot en alltför snabb utveckling av löner, kostnader och priser har inte varit tillräckligt kraftfulla. Effekterna av de devalveringar som genomförts har därför ätit upp. Svensk ekonomis största problem i dag är en inflation som varje år sedan 1982 överstigit våra viktigaste konkurrentländers, en alltför hög inhemsk efterfrågan och en låg produktivitetens utveckling till följd bl.a. av arbetskraftsbrist inom vissa sektorer. Överhettning inom koncentrationsområdena och inom vissa arbetslivssektorer spiller över på den övriga ekonomin.

Ett underskott i bytesbalansen har uppkommit och detta förutspås tillta. Skattetrycket är nu uppe i 56 %. Detta har hämmande effekter på arbetskraftsutbudet och snedvrider det ekonomiska beteendet hos individerna.

Marginalskattesänkningar är en viktig del i stabiliseringspolitiken. För att de skall fungera som avsett måste de kombineras med effektiva fördelnings-

politiska insatser. Alla skattebetalare måste få del av en skattesänkning. Miljöhänsyn måste byggas in i det ekonomiska systemet. God miljö måste göras till ett centralt mål för den ekonomiska politiken.

Mot. 1988/89

Fi5

Centerns ekonomiska politik på kort sikt kan sammanfattas i fem punkter:

1. Främja resurshushållning och miljöförbättrande åtgärder

Miljöhänsyn måste byggas in i det ekonomiska systemet. Ekonomin måste ges en större långsiktighet genom att miljökostnaderna förs in i företagen som miljöavgifter. På så sätt blir den ekonomiska politiken ett effektivt instrument för att stimulera utnyttjande av miljövänligare produktionsmetoder.

2. Bekämpa inflationen

För att få ned löne- och kostnadsökningstakten måste incitament för låga löneökningar skapas. Hög kostnadsutveckling får inte pareras genom devalveringar. Inkomstskatterna bör sänkas för samtliga skattebetalare. Sänkt totalt skattetryck kombineras med samhällsekonomiskt acceptabla löneavtal. Avtalsperioderna bör samordnas. Den offentliga konsumtionen bör hållas tillbaka. En differentierad moms med sänkt skatt på maten bör införas. Genom en särskild högre skatteklass för sällanköpsvaror kan mervärdeskatten bli ett verksamt stabiliseringspolitiskt instrument. De inflationsdrivande koncentrationsområdena och överhettade sektorer, såsom byggverksamheten inom dessa, måste svalkas av.

3. En restriktiv finanspolitik/stimulera sparandet

Sparandet i samhället bör öka av en rad skäl. För att begränsa den alltför höga inhemska efterfrågan bör kraftigt ökade sparstimulanser införas för hushållen. Centerns förslag om personliga investeringskonton för att stimulera bostads- och utbildningssparande samt investeringar i eget företag bör därför införas.

Centern anser att det höga svenska ränteläget utgör ett problem. En målsättning bör därför vara att få till stånd en förskjutning från penningpolitik till finanspolitik. Denna utveckling bör påbörjas snarast möjligt. Samtidigt som en politik för sänkt ränta förs, bör hushållens konsumtion hållas tillbaka. Detta bör främst ske genom sparstimulanser och genom att avdragens värde minskar i takt med marginalskaresänkningar. Centern har också anvisat möjligheter att sträva åt ekonomin bl.a. genom införande av miljöavgifter.

4. Förbättra produktivitetens utvecklingen

En svag produktivitetens utveckling är det främsta hindret för en långsiktig ekonomisk tillväxt i Sverige i nuläget. Flaskhalsarna i produktionen måste elimineras, bl.a. genom att arbetskraftsutbudet stimuleras. Centern vill dock ha en annan regionalpolitisk profil på de rörlighetsstimulerande åtgärderna. I stället för det föreslagna merkostnadsbidraget vill vi införa inflyttningsbi-

drag för personer som flyttar till hårt drabbade regioner. Centern förordar också en kraftig satsning på utbildning för att öka utbudet av kvalificerad arbetskraft. De kvarvarande delarna av valutaregleringen bör avvecklas efter hand för att åstadkomma en lägre ränta och därmed stimulera investeringarna.

Mot. 1988/89
FiS

5. Sänkta skatter för alla

Skattepolitiken inför 1989 måste innebära att alla samhällsgrupper görs delaktiga. Endast då kan vi få avtalsuppgörelser på en samhällsekonomiskt sett rimlig nivå och i förlängningen få till stånd en lugnare kostnadsutveckling. Marginalskattesänkningar vid beskattningsbar inkomst över 70 000 kr. och en skattereduktion på 1 000 kr. per person vid 1989 års taxering bör införas.

1. Internationell utveckling

Den internationella konjunkturen är fortsatt stark. Högkonjunkturen väntas hålla i sig också under delar av 1989. Därefter sker en avmattning. De finansiella obalanserna mellan USA, Japan och Västtyskland är ett fortsatt bekymmer för världsekonomin.

Andra halvåret 1987 började den internationella konjunkturen ta fart. USA, Japan och Storbritannien uppvisade en snabb ekonomisk tillväxt. Kurserna på världens aktiebörser ökade också kraftigt. Börsfallet i oktober 1987 blev därför desto djupare. En recession i världsekonomin spåddes.

Recessionen uteblev dock. Börskraschen blev ingen krasch, bara ett fall. Produktions- och efterfrågetillväxten fortsatte, nu med lättnader i penningpolitiken till hjälp i ett flertal OECD-länder. I USA medförde dollarfallet ytterligare stimulans för exportindustrin. Hela världshandeln fick ett uppsving.

De finansiella obalanserna mellan de tre stora ekonomierna är dock ett kvarstående problem. Även om underskottet i USA:s bytesbalans minskat, är det fortsatt stort. Överskotten i Japans och Västtysklands handel är stabila och har t.o.m. ökat något.

De två underskotten i USA:s ekonomi – handels- och budgetunderskottet – har undergrävt förtroendet för dollarn. Om inte USA kan få bukt med sina underskott, kommer dollarn att falla ytterligare och räntorna att stiga. Detta skulle påverka hela världsekonomin negativt. Obalanserna i USA är enligt vår uppfattning ett misslyckande för utbudsekonomerna och Reaganomics. USA måste nu hantera sina underskott utan att tillgripa protektionistiska åtgärder och utan skattehöjningar enligt den nya administrationens vallöften. Samtidigt bör andra stora ekonomier föra en så expansiv politik att obalanserna i världsekonomin kan minska. Sverige bör verka för ett samordnat internationellt uppträdande för att reda ut obalansproblemen.

Tillväxten i OECD väntas nu bli 3,5 % under 1988. I Europa är konjunkturen något mer dämpad – dollarfallet har bidragit till detta. Tillväxten i OECD-Europa väntas stanna på 2,75 % och många europeiska länder uppvisar handelsunderskott. Inflationen har i Västeuropa hållits nere

till priset av hög arbetslöshet. I våra nordiska grannländer är produktionsutvecklingen sammantaget svag.

Under de närmaste åren väntas en dämpning av konjunkturen i OECD-området. Verkningarna av oljeprisfallen håller på att ebba ut och penningpolitiken skärps åter i flera länder. Den nyttillträdande presidenten i USA väntas föra en mer restriktiv finanspolitik för att nedbringa bugetunderskottet.

Mot. 1988/89
Fi5

2. Utvecklingen i Sverige

Också den svenska ekonomin präglas av högkonjunktur. Statsbudgeten är i balans, industrikonjunkturen är gynnsam och arbetslösheten låg. Svensk ekonomi har dock till stor del förbättrats via externa eller externrelaterade faktorer. Regeringen har använt sig av upprepade devalveringar. Det internationella skeendet med dollarfall samt ränte- och oljeprissänkning har också hjälpt oss avsevärt. Flera av Sveriges interna ekonomiska problem är emellertid olösta. När effekterna av devalveringarna nu börjar avklinga och den internationella konjunkturen så småningom vänder, börjar flera problem att visa sig. Andra problem, flera av strukturell art, ligger ännu latenta.

Den stora 16-procentiga konkurrensdevalveringen 1982 fick fart på svensk exportindustri. När den internationella konjunkturen vände uppåt, skapades en exportledd tillväxt i Sverige. Vinsterna i storföretagen steg till rekordnivåer. Löne- och kostnadsutvecklingen skenade i väg. Efterfrågan steg snabbt. Tillväxten blev efter hand konsumtionsledd och industrin förlorade de marknadsandelar man via devalveringen återtagit. Inflationen i Sverige har alltsedan 1982 legat betydligt över OECD-genomsnittet. Regeringens inflationsmål har missats lika regelbundet som de återkommit i finansplaner och kompletteringspropositioner.

Svensk ekonomi har dock klarat sig hyggligt de senaste åren tack vare externa effekter. Den svenska valutakorgens konstruktion har givit en konkurrenskraftsförstärkning i förhållande till våra viktigaste konkurrentländer (USA undantaget) genom en "smygdevalvering" i takt med dollarns fall. Oljeprisfallet 1986 innebar en engångsförbättring av den svenska bytesbalansen med 15 miljarder kronor.

Devalveringspolitiken har skapat nya obalanser. Vinsterna i storföretagen har stigit till rekordnivåer. Samtidigt med storföretagens vinstutveckling har offentlig verksamhet som vård och skola naggats alltmer i kanten. Reallöneutvecklingen för de svenska löntagarna har varit svag. Avregleringen av kreditmarknaden i kombination med kraftigt likvida storföretag och en stark utveckling av de internationella börserna har skapat ett uppsving för de finansiella marknaderna i Sverige. Hushållen har haft lätt att låna och höga marginalskatter och generösa avdragsregler för räntor har stimulerat upplåning. Trots höga räntor har svenska folket lånat för att tillfredsställa konsumtionslusten. Man kan konstatera att den socialdemokratiska "tredje vägens politik" lett till stora förmögenhetsomflyttningar i samhället. Regeringen har inte förmått se till att det nya välståndet fördelats jämnt i folkhushållet.

Den tredje vägens politik har också stimulerat koncentration. Alltsedan

1982 har skogslänen förlorat mellan 3 000 och 6 000 invånare varje år, medan storstadslänens befolkningsökning stigit under perioden. Enbart under 1987 uppgick den till 23 000 personer. (1988 väntas dock ökningen bli lägre.) I koncentrationsområdena har en inflationsdrivande överhettning skapats på grund av bostads- och arbetskraftsbrist. Skogslänen har fått uppleva stagnation eller tillbakagång.

Den tredje vägens politik har gynnat den svenska exportindustrin, inte minst den traditionella, t.ex. skogs- och bilindustrin. Utvecklingen inom de högteknologiska branscherna har däremot släpat efter den internationella utvecklingen. Sverige har i dag en industristruktur som uppvisar en internationellt sett låg andel högteknologi. Detta gör oss mer priskänsliga och dessutom dåligt rustade för framtiden. När högkonjunkturen vänder hotas därmed i främsta ledet sysselsättningen i skogslänen där den traditionella industrin dominerar.

Svensk ekonomi har i nuläget balans i statens budget, ett högt kapacitetsutnyttjande, arbetskrafts- och bostadsbrist i koncentrationsorterna, något högre arbetslöshet i skogslänen, hög efterfrågan, alltför snabb löne- och kostnadsutveckling, hög inflation, sjunkande BNP-tillväxt och ökande bytesbalansunderskott.

Tillväxten i Sverige väntas enligt regeringen bli 2,8 % i år. Nästa år väntar man en minskning till 1,7 % och 1990 är tillväxten nere i 1,3 % enligt regeringens proposition. Denna tillväxttakt är betydligt lägre än genomsnittet i våra viktigaste konkurrentländer inom OECD. Där väntas tillväxten bli 4 % i år enligt regeringen och 3,5 % enligt konjunkturinstitutet (KI). Också kommande år kommer Sveriges produktionsutveckling att vara betydligt svagare än genomsnittet i OECD. Sveriges tillväxt i år består dessutom till 0,75 % av kalendereffekter på grund av att 1988 innehåller 1,5 % fler arbetsdagar än 1987.

Hushållens efterfrågan är fortsatt hög även om ökningstakten bromsats. Flaskhalsar i den svenska produktionen såsom arbetskraftsbrist i industrin samt svag produktivitetsutveckling gör att den svenska produktionen inte kan tillgodose den inhemska efterfrågan. Efterfrågan vänds därför i ökad utsträckning mot utlandet. Bytesbalansen försämras då. Underskottet i bytesbalansen väntas under 1988 bli 10 miljarder enligt regeringens egna beräkningar. 1989 väntas underskottet uppgå till 13,6 miljarder och 1990 till 18,1 miljarder. Hushållens sparkvot är fortfarande negativ även om den förbättrats under 1988.

Det mest bekymmersamma för svensk ekonomi är för närvarande utvecklingen av löner, kostnader och priser. För 1988 räknar regeringen i sin proposition med en inflation på 6,3 %. Genomsnittet i våra konkurrentländer väntas bli 3,2 %. Konjunkturinstitutet räknar med 6,6 % i inflation – siffror som befästes efter att SCB:s oktobersiffror nyligen kom. Inflationen i Sverige skulle därmed vara mer än dubbelt så hög i Sverige som i OECD. Ingen ljusning väntas de närmaste åren. Detta urholkar Sveriges konkurrenskraft. När konjunkturen vänder nedåt kan Sverige drabbas av ännu större underskott i bytesbalansen.

Mot. 1988/89

Fi5

3. Behovet av ekonomisk-politiska åtgärder

Mot. 1988/89

Fi5

I centerns motion om den ekonomiska politiken på medellång sikt (1987/88:Fi6) skisseras centerpartiets strategi för den ekonomiska politiken. Där betonas att miljöhänsynen måste byggas in i det ekonomiska systemet genom ekonomiska styrmedel. Vidare betonas konkurrenskraften och att investeringar i infrastruktur och utbildning ger ökad konkurrenskraft på sikt. Regionalpolitiken måste ta fasta på att skapa långsiktiga förutsättningar för utveckling, den ekonomiska politiken skall styra mot ett mer småskaligt samhälle, välståndet måste fördelas rättvist samt mindre regleringar ge ökad flexibilitet i ekonomin. Denna motion behandlar den ekonomiska politiken i ett kortare perspektiv.

Regeringen har med denna proposition korrekt identifierat de flesta av de problem som svensk ekonomi har och kommer att brottas med. Det gäller inflationen, löne- och kostnadsutvecklingen, den låga produktivitetstillväxten och bytesbalansunderskotten. Man har t.o.m. erkänt att koncentrationsområdenas överhettning bidrar till inflationsutvecklingen. Detta uppvaknande, om än sent, är välkommet.

För att lösa problemen anvisar regeringen "utbudsinriktade och selektiva medel" (s. 5). Man säger vidare att åtgärder krävs för att komma till rätta med den låga produktivitetstillväxten. De medel man anvisar handlar om att öka arbetskraftsutbudet, förbättra rörligheten på arbetsmarknaden och stärka konkurrensen. Vidare sägs att överhettningen inom byggverksamheten bör dämpas.

Även om regeringen identifierat de flesta problemen, anvisar man inte, enligt vår mening, tillräckliga åtgärder för att lösa dessa. Vissa problem tycks man inte ha insett vidden av, andra berör man knappast. Centern ger sålunda regeringen kritik på följande områden:

- överhettningen i koncentrationsorterna: tillräckliga åtgärder vidtas inte
- skatterna (enligt regeringens prop. 1988/89:46): genom en fördelningspolitisk olycklig profil riskerar skattepolitiken att medverka till samhälls-ekonomiskt oacceptabla nominella löneökningar
- finanspolitiken: regeringen väntar med att strama åt efterfrågan till 1989/90 års statsbudget
- penningpolitiken: regeringen berör knappast problemet med det höga ränteläget
- produktiviteten: regeringen tycks inte inse problemets vidd eftersom åtgärder är otillräckliga och industristrukturen inte berörs
- rörligheten: de av regeringen föreslagna medlen kan öka vissa koncentrationsorters redan överhettade situation, regeringen tycks bortse från de regionala skillnaderna vad gäller sysselsättningsläget
- bostadspolitik: de av regeringen anvisade medlen är på flera områden alltför schablonmässigt tillryggade, inte heller här inses de regionala skillnaderna
- konkurrensförhållandena: alltför förenklad argumentation, regeringen ser inte de positiva möjligheterna för svenskt jordbruk och tekoindustri
- sparandet: inga sparstimulanser för hushållen föreslås.

Nedan utvecklar centern sin syn på den ekonomiska politiken på kort sikt och kommenterar regeringens förslag mer utförligt. Vi har valt att föra samman våra viktigaste ekonomisk-politiska förslag på kort sikt i fem punkter (3.1–3.5).

Mot. 1988/89
Fi5

3.1. Om ekonomisk tillväxt och miljömål

De traditionella målen för den ekonomiska politiken har varit full sysselsättning, jämn fördelning, hög tillväxt, prisstabilitet och balans i utrikesaffärerna. De centerledda regeringarna lade till målet om regional balans, vilket även den socialdemokratiska regeringen anammade. Detta har dock inte föranlett någon förändring av socialdemokraternas praktiska regeringspolitik.

Samtliga ovanstående mål är viktiga. Centern vill emellertid särskilt peka på målen om jämn fördelning och regional balans. Dessa är grundstenar i centerns politik.

Centern vill nu lägga ytterligare ett mål för den ekonomiska politiken till de tidigare. Det är målet om en god miljö. Som centern ser det finns ingen motsättning mellan ekonomi och ekologi. De hör ihop och förutsätter varandra. Om hänsyn inte tas till miljön riskerar den ekonomiska politiken att bli kortsiktig och inriktas mot mål som ligger vid sidan av livskvalitet och välfärd. Centern anser därför att en god miljö måste bli ett centralt mål för den ekonomiska politiken.

Miljöhänsyn måste byggas in i det ekonomiska systemet. Ekonomin måste ges en större långsiktighet genom att miljökostnaderna förs in i företagen som miljöavgifter. På så sätt blir den ekonomiska politiken ett effektivt instrument för att stimulera utnyttjande av miljövänligare produktionsmetoder. Vi har bl.a. i våra miljömotioner visat i ett helhetsperspektiv hur detta bör ske. Regeringen har tyvärr svårt att frigöra sig från ett betraktelsesätt där miljöåtgärder är ett hinder för tillväxt och inte, som vi ser det, en förutsättning för välfärden och för långsiktig, varaktig tillväxt.

Miljöförstöring är inte tillväxt men kan registreras som sådan. Kvalitetsförbättringar inom vården kan mätas som försämrade produktivitet. Tillväxten av BNP är ett dåligt mått på den ökade tillgången på fria resurser. Ökad produktion kan mycket väl kräva lika mycket eller mer resurser än produktionstillskottet. Särskilt vanligt är detta om i produktionskostnaden inräknas de långsiktiga miljökonsekvenserna.

Effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser är ofta ett säkrare sätt att frigöra resurser och medför nästan alltid miljöfördelar, men återspeglas inte i ökad BNP. Så skulle t.ex. ett 10 % effektivare utnyttjande av drivmedel till våra personbilar frigöra ca 2 miljarder kronor som bilisterna kan använda för andra behov, samtidigt som belastningen på miljön minskar.

God miljö och effektiv resursanvändning är centrala mål i centerns ekonomiska politik. De är också grundförutsättningar för att åstadkomma en varaktig positiv ekonomisk utveckling.

3.2. Bekämpa inflationen

Mot. 1988/89

Fi5

Regeringen anger som den för närvarande mest akuta uppgiften för den ekonomiska politiken att få ned inflationen. Man anger därvid utbudsinriktade och selektiva medel för att åstadkomma detta. Åtgärder föreslås för att öka arbetsutbudet, öka rörligheten på arbetsmarknaden, dämpa överhettningen inom byggverksamheten samt för att stärka konkurrensen.

Centern anser att regeringens antiinflationspolitik har misslyckats. Varje år sedan 1982 har den svenska inflationen överstigit genomsnittet för våra viktigaste konkurrentländers. Regeringens inflationsmål har missats lika regelbundet som de återkommit i finansplaner och kompletteringspropositioner.

En viktig bidragande orsak till den höga inflationen i Sverige är koncentrationsorternas överhettning på arbets- och bostadsmarknaden. Regeringen har tidigare inte erkänt de överhettade storstadsområdenas inflationsdrivande effekter utan fört en politik som minskat skogslänens befolkning och ökat befolkningen i storstadslänen. Inflationstakten hade definitivt varit lägre om regeringen fört en politik som inte överbelastat storstadsregionerna. Vi noterar att regeringen anvisar reglering som metod för att minska överhettningen i storstadsregionerna. Enligt vårt förmenande är dessa åtgärder senkomna och otillräckliga.

Regeringen har enligt centrens förmenande misslyckats med att övertyga arbetsmarknadens parter om att teckna samhällsekonomiskt acceptabla löneavtal. Avtal på 4 % mellan helåren 1987 och 1988, därtill löneglidning på 3 % och överhäng från ettårsavtal, dvs. en total genomsnittlig timlöneökning på mellan 7,5 och 8 %, ligger över de samhällsekonomiskt acceptabla ramarna. I och med denna proposition verkar regeringen nu ha givit upp de inkomstpolitiska målen: man räknar med en timlöneökning på 7 % per år de närmaste två åren.

Ett särskilt problem utgör löneglidningen. Denna uppkommer främst i de överhettade koncentrationsområdena och driver där på inflationen som sedan sprider sig till hela folkhushållet. Löneglidningen in-tecknar löneutrymmet för avtalsmässiga förhandlingar. Eftersom löneglidningen framför allt är ett storstadsfenomen och särskilt bland den kvalificerade arbetskraften, går dessa lönehöjningar i liten utsträckning till glesbygdsbor och lågavlönade. Dessa får emellertid vara med och betala löneglidningens inflationseffekter.

Långtidsutredningen har angett att relativpriserna måste sjunka med 0,8 % om året fram till 1995 för att den svenska exportindustrins marknadsandelar skall behållas. Detta förutsätter en årlig kostnadsökningstakt på högst 3 % om året. Kostnadsökningstakten måste därför pressas ned jämfört med dagens situation.

Regeringen måste skapa incitament för att uppnå samhällsekonomiskt acceptabla löneökningar. En rad åtgärder är nödvändiga för att få ner kostnads- och löneökningstakten:

- *Skapa rätta förväntningar.* Regeringen måste trovärdigt hävda att för höga löneökningar inte kommer att pareras med devalveringar. En fast växelkurs måste vara en norm för den ekonomiska politiken. Finans- och

penningpolitiken måste syfta till att understödja den fasta växelkursen. Arbetsmarknadens parter får därmed ta ett större ansvar för den försämrade konkurrenskraft som uppstår vid löneökningar utanför den acceptabla ramen.

- *Marginalskattesänkning.* Skatteskalorna 1989 måste innebära marginalskattesänkningar men också en minskning av de marginaleffekter som skatteskalen och inkomstprövade bidrag ger. Samtliga skattebetalare måste få del av skattesänkningarna. Att, i ett läge med hög inflation, utforma skatteskalorna på ett sätt som bäddar för kompensationskrav är högst oförnuftigt. Centern utvecklar sin syn på detta i partimotionen i anledning av regeringens proposition 1988/89:46 samt i stycke 3.5. i denna motion.
- *Differentierad moms.* Centern förespråkar en differentierad moms med lägre skatt på i första hand vardagsmat och högre skattesatser för mer umbärliga varor. Detta är en modell som de flesta europeiska länder redan tillämpar och som också den europeiska gemenskapen väntas fullfölja, då harmoniseringen av momssystemet inom EG fortgår.

Centern förespråkar denna omläggning framför allt av fördelningspolitiska skäl. Den fördelningspolitiska effekten i skatteskalen kommer att avta då marginalskatterna sänks. Den bör enligt vår mening upprätthållas genom en differentierad moms med sänkt skatt på maten. Genom en särskild högre skatteklass för sällanköpsvaror kan mervärdeskatten bli ett verksamt stabiliseringspolitiskt instrument.

En differentierad moms med tre skattesatser innebär – förutom den fördelningspolitiska effekten – att en stor del av ofta importerade sällanköpsvaror skulle få en prishöjning. Detta skulle utan tvivel få en betydande effekt på möjligheten att upprätthålla en extern balans.

Sänkt skatt på maten genom en differentiering av momsen är en åtgärd som har starkt stöd i opinionen, inte minst inom löntagarorganisationerna. En sådan reform kan skapa förutsättningar för samhällsekonomiskt acceptabla löneökningar.

- *Begränsa offentlig konsumtion.* Genom effektivare resursanvändning måste utrymme skapas för såväl nödvändig expansion av tillväxttakten i den offentliga konsumtionen som utrymme för reallöneökningar. Skatetrycket får inte öka utan bör på sikt minska under förutsättning av samhällsekonomiskt acceptabla löneavtal.
- *Samordnade avtalsperioder.* En samordning av olika avtalsperioder bör ske i fortsättningen. Konkurrensen mellan arbetstagarorganisationerna ökar kraftigt när avtal som sluts påverkar avtal längre fram. Överlappande avtalsperioder och överhäng i avtalen förhindrar också att en effektiv antiinflationspolitik kan föras.
- *Investeringsavgift.* En investeringsavgift på 25 % bör belasta nyproduktionen av lokalytor för kontor och industrier i de överhettade storstadsområdena, i första hand i Stockholm. Intäkterna från en sådan avgift bör återföras till regionen – i stället för att betalas av andra – för produktion av bostäder och för miljöförbättrande åtgärder. Detta vore ett sätt att bidra till att dämpa överhettningen, stimulera bostadsbyggande i stället för kontorisering samt reparera en del av de miljöskador som koncentrationen till dessa områden medfört.

3.3. En restriktiv finanspolitik / stimulera sparandet

Mot. 1988/89
Fi5

Fr.o.m. 1986 har sparandet i hushållssektorn varit *negativt*, dvs. hushållen har netto **s**kuldsatt sig. För 1988 räknar KI med en sparkvot på minus 3 %. Regeringen räknar för 1988 med en sparkvot på minus 2.6 %. Detta är ett rekord Sverige bör vara mindre stolt över.

Bakom det sjunkande nettosparandet ligger avregleringen av kreditmarknaden, fördelaktiga avdragsregler för räntor, de höga marginalsatserna, värdestegringen på småhus, bostadsrätter och aktier men också regeringens bristande åtgärder för att öka hushållssparandet. Centern anser att sparandet i första hand skall ske i hushållssektorn.

Den socialdemokratiska strategin sedan 1982 har däremot varit att överflytta sparandet från den privata till den offentliga sektorn med tydlig avsikt att få en större politisk kontroll över investeringarna.

Ett starkt hushållssparande fyller flera syften:

- för det första ger det hushållen ekonomisk trygghet genom en finansiell buffert,
- för det andra ger ett sparande i egen bostad, aktier, vinstandelsfonder eller eget företag en ökad makt- och ägandespridning i samhället,
- ett offentligt **s**parande kräver för det tredje ett högre skattetryck. De skatter **s**om ligger till grund för det offentliga sparandet har därmed en snedvridande effekt på **s**amhällsekonomin,
- för det fjärde innebär ett lågt eller negativt sparande i hushållssektorn definitionsmässigt en högre konsumtion och därmed en större risk för överhettning med en ökad inflation som följd. En hög konsumtion ger inte minst en press i negativ riktning på bytesbalansen då den privata konsumtionen har ett högt importinnehåll.

Hushållens sparande väntas nu stiga något; regeringen räknar med att sparandet ökar 1 % mellan 1988 och 1990. Det kommer dock fortfarande att vara negativt.

Enligt centerens uppfattning behövs insatser för att göra långsiktigt målsparande verkligt attraktivt. Centern vill därför införa personliga investeringskonton.

Reformen bör ha följande inriktning:

- Berättigade att öppna ett personligt investeringskonto är desamma som för allemanssparandet. Den sparande skall fylla 16 år senast samma år sparandet börjar **s**amt vara kyrkobokförd i Sverige.
- Insättning får inledningsvis ske på kontot med upp till ett halvt basbelopp per person och år. Det innebär att insättningen skulle maximeras till 12 900 kr. med 1988 års basbelopp som beräkningsgrund. Denna summa undantas från beskattning.
- All avkastning inom kontot blir skattefri så länge pengarna kvarstår på kontot. Förmögenhetsskatt tas ut.
- Belåning av kontot tillåts inte.
- Uttag utan beskattning får ske före exempelvis 55 års ålder för investering i egen permanentbostad eller som eget kapital vid start eller övertag av företag. Därvid minskas ingångsvärdet med motsvarande belopp vid realisationsvinstbeskattning. Kontot bör även kunna öppnas för köp av aktier.

- Uttag tillåts för alla medel på kontot fram till dess kontoinnehavaren fyller exempelvis 55 år. Uttag kan ske med maximalt 20 % av kontots högsta värde per år. Medlen får med andra ord tas ut under en femårsperiod. Uttagen justeras för kontots värdeförändring under perioden. Efter femårsperioden, exempelvis vid 60 års ålder, är de medel som tagits ut fria för uttag. De uttagna pengarna beskattas vid uttaget enligt inkomstskattereglerna.
- Vid särskilda skäl bör pengarna mot erläggande av avgift kunna tas ut innan åldersgränsen är uppnådd.

Detta sparsystem skulle till skillnad från allemanssparandet ge ett system för långsiktigt sparande. En reform av denna omfattning borde kraftigt kunna stimulera hushållssparandet och därmed minska konsumtionstillväxten, vilket är viktigt av en rad skäl bl.a. med tanke på den externa balansen.

Överhettningen i den svenska ekonomin i kombination med avreglering på penning- och kreditmarknaden har tillsammans med den internationella konjunkturen lett till höga räntor i Sverige. Centern menar att det höga ränteläget är olyckligt eftersom det hämmar kapitalbildning och investeringsvilja samt medverkar till fördelningspolitiskt ofördelaktiga förmögenhetsomflyttningar. Samtidigt har en stram penningpolitik varit nödvändig för att dämpa överhettningstendenserna.

Centern menar att en förskjutning från penning- till finanspolitik bör komma till stånd när detta är möjligt. En sänkning av marginalskatterna och en avreglering på valutaområdet ökar ytterligare vikten av en stram finanspolitik om inte räntorna skall tvingas ligga kvar på en fortsatt ogynnsamt hög nivå. Centern har i sina budgetalternativ pekat på områden att minska statens utgifter, bl.a. vissa bostadssubventioner och arbetslöshetsförsäkringen. Ett införande av miljöavgifter skulle också strama åt ekonomin.

Inriktningen måste vara ett sänkt skattetryck i enlighet med vad som sagts tidigare i denna motion samt i centerns partimotion med anledning av prop. 1988/89:46. Det är enligt vår uppfattning därmed nödvändigt att kraftiga stimulanser för att öka hushållssparandet införs. Vi har därvid pekat på vårt förslag om införande av personliga investeringskonton.

Regeringen behandlar i sin proposition knappast problemet med det höga ränteläget. Man anger dock att en stram inriktning av finanspolitiken bör genomföras i och med 1989/90 års statsbudget.

3.4. Förbättra produktivitet utvecklingen

En svag produktivitet utveckling är det främsta hindret för en stabil ekonomisk tillväxt i Sverige. Den växande efterfrågan vänds därmed mot utlandet och bytesbalansen försämras. Den svaga produktivitet utvecklingen gör också att produktionsökningar till stor del slår igenom som ytterligare efterfråga på arbetskraft.

Regeringen föreslår i sin proposition åtgärder för att tillgodose behovet av arbetskraft, bl.a. för att öka rörligheten och stimulera utbudet. En åtgärd som föreslås är mer kostnadsbidrag. Detta skall utgå med 5 000 kr. till arbetslösa som tar arbete på annan ort, dock ej i Stockholms län. Göteborgs

och Malmö kommuner. Centern menar att bidraget ökar koncentrationen till andra expansionsorter, exempelvis Uppsala, Linköping, Umeå m.fl., och därmed bidrar till en ökad koncentration och inflation. I syfte att dels motverka överhettningen i storstadsområdena, dels åstadkomma en ökad balans i den regionala utvecklingen föreslår centern i stället för merkonsumtionsbidraget ett inflyttningsbidrag på 10 000 kr. att utgå vid flyttning till stödområdet, Bergslagskommunerna och sydöstra Sverige. Centern anser att den situation med högkonjunktur vi har i dag är speciellt lämpad för att försäkra sig om en ökad regional balans för att kunna motverka en hotande arbetslöshet i glesbygdslänen som kan komma vid nästa konjunkturnedgång. Samtidigt nedbringas överhettningstendenserna och därmed inflationen.

Småföretagen står för utvecklingskraft och är en resurs för framtida produktivitetsutveckling. Dessa företag måste ges gynnsammare villkor bl.a. genom sänkta avgifter i ett system med differentierade socialförsäkringsavgifter enligt tidigare förslag från centern.

För att stimulera utbudet av arbetskraft föreslår regeringen en rad mindre åtgärder. Det handlar om att pensionärer skattemässigt stimuleras till förvärvsarbete, ambulerande arbetsförmedlingar för att slussa ut flyktingar på arbetsmarknaden, bidrag till sökanderesor för danska medborgare m.fl. Sammantaget innebär dessa åtgärder dock endast smärre förändringar i relation till den totala arbetskraftsbristen.

Regeringen har dessutom missat det faktum att arbetskraftsbristen är ett fenomen som uppvisar inte bara mellanregionala utan även inomregionala skillnader. Centern motsätter sig inte de föreslagna åtgärderna för ett ökat arbetsutbud men anser de föreslagna åtgärderna otillräckliga samt regionalpolitiskt mindre väl avvägda.

Centern vill föreslå ett antal andra åtgärder för ökad produktivitet enligt följande:

- Företagen bör se över sina arbetsförhållanden. En god arbetsmiljö är viktig för att rekrytera rätt arbetskraft. Det är också oerhört viktigt ur arbetstagarens synvinkel. Arbetsskadorna måste minska. Farliga jobb måste både kartläggas och åtgärdas.
- Satsning på utbildning. Det gäller såväl gymnasieskolan som företagsintern utbildning och högskolan. För att tillgodose behovet bl.a. av yrkesarbetare, sjuksköterskor m.fl. grupper kvalificerad arbetskraft, där behovet finns regionalt ute i landet, bör en satsning ske på de regionala högskolorna. Centern avser att återkomma till detta vid nästa budgetproposition.
- Åtgärder bör sättas in för att bereda långtidsarbetslösa ökade möjligheter till inträde på arbetsmarknaden. Centern begär förslag hos regeringen i detta syfte.
- Att komma som flykting till vårt land, med förhoppningar om ett nytt liv i en fristad, och utsättas för långvarig arbetslöshet är nedbrytande. Det ökar också infödda svensks misstänksamhet mot flyktingar och försvårar flyktingarnas möjligheter att på ett bra sätt anpassa sig till det svenska samhällslivet. Centern begär hos regeringen förslag om en reform för unga flyktingar med avsikt att bereda dessa varvat arbete och språkundervisning.

- Flyktingar och invandrare som kommit till Sverige med antingen en utländsk akademisk examen eller som läser in svenska akademiska examina har i många fall stora svårigheter att finna relevanta arbeten på den svenska arbetsmarknaden. Detta beror till stor del på otillräckliga resurser för att översätta utländska examina till motsvarande svenska. Även om detta görs möter dock många flykting- och invandrarakademiker stora svårigheter på arbetsmarknaden. Detta innebär misshushållning med resurser och innebär också personligt lidande. Centern vill att överläggningar initieras med arbetsmarknadens parter om flykting- och invandrarakademikers möjligheter att anställas i relevanta befattningar på den svenska arbetsmarknaden.
- I detta sammanhang är det också viktigt att skärskåda den industristruktur vi har. Den kraftiga devalvering som genomfördes 1982 har tydligt bidragit till att traditionell industri såsom bil- och skogsindustri fått ett uppsving medan andelen högteknologi fått stå tillbaka i industrin. Högteknologiandelen i svensk industri är bara hälften så stor som exempelvis Japans eller USA:s och också kraftigt under genomsnittet i OECD-länderna. Högteknologiandelen är strategiskt viktig och framtidsinriktad. Högteknologiska varor uppvisar också en låg priskänslighet vilket bidrar till stabilitet i exportandelen förett land. Industriinvesteringarna väntas under loppet av 1988 öka med 11 % enligt KI medan industriproduktionen endast ökar med 3,8 %. En strukturomvandling bör främjas så att produktiviteten kan öka liksom högteknologiandelen.
- Målet bör vara att de kvarvarande delarna av valutaregleringen avvecklas för att skapa förutsättningar för en lägre ränta och därmed stimulera investeringarna.

Genom insatser för ökat arbetskraftsutbud som på ett ansvarsfullt sätt tar ansvar också för den regionala balansen, genom avreglering på valutaområdet, stimulans av en högteknologisk strukturomvandling i industrin samt satsning på en decentraliserad utbildning kan målen om ökad produktivitet, lägre inflation, sänkt ränta och regional balans främjas samtidigt.

3.5. Sänkta skatter för alla

Centerpartiet har i partimotionen i anledning av prop. 1988/89:46 påtalat sambandet mellan skatter, löner och inflation. Socialdemokraterna har i sin praktiska politik visat att man dåligt förmått hantera denna problematik. Följden av en ryckig politik har blivit att inkomstskattepolitiken förlorat i betydelse när det gäller att skapa rimlig löneutveckling, låg inflation och bibehållen konkurrenskraft för svenskt näringsliv.

Under hela perioden sedan 1982 års regeringsskifte har Sverige haft en högre inflationstakt än konkurrentländerna. Allt tyder på att inflationen kommer att ligga kvar på en hög nivå. Detta skapar en dålig grund för den pågående lönerörelsen. Alla vill kompensera sig för inflationen. Helst vill man också skapa garantier mot förväntad inflation. Detta river upp lönekostnaderna ytterligare.

Bristande rättvisa i skattesänkningarna skapar kompensationskrav. Regeringens sätt att ta sig an skatteproblematiken innebär att alla med en

beskattningsbar inkomst under 70 000 kr. (dvs. en årslön under 83 000 kr.) inte får del av sänkt statsskatt. Alla med inkomster under denna nivå, vilka bor i kommuner eller landsting som tvingas höja skatten, får med denna politik höjd total skatt.

Skattepolitikens anseende måste återupprättas. Det innebär långsiktighet och stabilitet i de skattepolitiska besluten. Skattesänkningar måste ske så att kompensatoriska spänningar i ekonomin begränsas och så att stabila villkor råder.

Marginalskattesänkningar är en viktig del i stabiliseringspolitiken. För att de skall fungera som avsett måste de kombineras med effektiva fördelningspolitiska insatser. Centerpartiet har för 1989 förordat marginalskattesänkningar med 3 procentenheter i alla inkomstskikt över 70 000 kr. och med ytterligare 12 procentenheter i inkomstskiktet 70 000–75 000 kr.

För 1989 förordar vi fördelningspolitiska insatser genom en särskild skattereduktion till alla skattebetalare med 1 000 kr. Denna politik medför att alla får sänkt skatt 1989. För 1990 och 1991 förordar centerpartiet en skatteomläggning av ungefär samma omfattning och inriktning som den vi föreslagit för 1989. De fördelningspolitiska inslagen då bör vara bl.a. effektivare kommunal skatteutjämning samt differentierad mervärdeskatt med sänkt skatt på vardagsmat.

Finansieringen av skatteomläggningen bör ske på ett sätt som främjar energisystemets omvandling och en god miljö. Omfattningen av finansieringen måste prövas i relation till hur priser och löner utvecklas i relation till ett internationellt perspektiv.

Till frågorna om jordbruks-, teko-, arbetsmarknads- och bostadspolitiken återkommer vi i särskilda motioner.

4. Hemställen

Vi hemställer

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om god miljö som ett centralt mål för den ekonomiska politiken.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande betydelsen av en förstärkt regionalpolitik för att nå de ekonomiska målen.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av fördelningspolitiken.

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om personligt investeringskonto i enlighet med det anförda.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av valutaregleringen.

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om insatser för långtidsarbetslösa i enlighet med det i motionen anförda.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande arbete för unga flyktingar.

8. att riksdagen begär att regeringen tar initiativ till överläggningar

med arbetsmarknadens parter om bättre arbetsmarknadsmöjligheter för invandrare med akademikerbakgrund.

Mot. 1988/89
Fi5

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om främjande av högteknologi i enlighet med det i motionen anförda.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt i motionen anförts om inriktningen av den ekonomiska politiken.

Stockholm den 15 november 1988

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Gunilla André (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)

